

VYJITÍ Z OBKLÍČENÍ

Zásady vyjití svazků a útvarů z obklíčení uvedené v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA (Všeob-Ř-1) v naprosté většině vycházejí ze zkušeností získaných v letech Velké vlastenecké války. Snadno si to ověříme, nahlédneme-li do překladu Polního řádu Rudé armády vydaného v roce 1946 a do některých dalších řádů z padesátých a šedesátých let, a porovnáme-li je s ustanoveními řádu současného. Za války a v poválečném období byla tato činnost nazývána probitím z obklíčení. Myslím, že název byl velmi výstižný. Probití z obklíčení byl rozhodný a odvážný úder nejbojeschopnějších sil obklíčených vojsk vedený s cílem prolomit obklíčovací frontu a uchránit vojska před zničením, ale byl to i rychlý odchod (únik) ostatních vojsk vytvořeným průlomem často vykoupený velkými ztrátami krycích jednotek.

Obdobné rysy by mělo vyjití z obklíčení i v současném boji. Opět to bude **organizovaný průlom obklíčovací fronty spojený s vyvedením všech obklíčených vojsk mimo prostor obklíčení**, odkud se mohou spojit s hlavními silami svého svazu (svazu) nebo mohou být použita k plnění jiných úkolů.

Vyjití divize (pluku) z obklíčení je uskutečňováno se souhlasem nadřízeného velitele. Je nutné, aby probíhalo organizovaně a v nařízeném směru. Vycházet z obklíčení v malých skupinkách a bez bojové techniky je nepřípustné. Samotný způsob vyjití z obklíčení může být různý. Závisí především na síle, složení a činnosti nepřítele, který vytvořil obklíčovací frontu, ale i na charakteru bojové činnosti na nejbližších úsecích fronty, na možnostech vlastních vojsk, která působí mimo obklíčení poskytnout pomoc obklíčeným, na terénu, denní době a dalších faktorech.

Příznivé podmínky pro vyjití divize (pluku) z obklíčení nastávají především tehdy, kdy jí pomůže svými silami a prostředky nadřízený velitel. Jeho pomoc může být poskytována následujícími **způsoby**:

- vedením jaderných nebo jiných úderů (např. leteckých) na nepřítele, který divizi (pluk) obklíčil (zejména na jeho místa velení, prostředky jaderného a chemického napadení, systémy vysoce přesných zbraní, prostředky PVO, REB a tankové jednotky),

- aktivním radioelektronickým rušením spojovacích a průzkumných prostředků nepřítele,
- pravidelným zásobováním obklíčených vojsk vzdušnou cestou,
- skutečným vstřícným úderům tankovými a motostřeleckými svazky (útvary),
- vysazením taktických výsadek nebo úderných výsadekových jednotek na směry vyjití z obklíčení,
- aktivním palebným ničením nepřátelských záloh a palebných prostředků, které by nejvíce mohly ohrožovat vycházející vojska nebo různou kombinací zmíněných způsobů.

Za těchto podmínek povede divize (pluk) obvykle vstřícný úder k setkání s vlastními vojsky. V některých případech mohou svazky (útvary), které jsou mimo obklíčení přejít do útoku proti uskupení nepřítele působícímu v blízkosti obklíčených vojsk. Tímto úderem, který nemusí směřovat k obklíčeným vojskům, mohou zabránit aktivní činnosti nepřítele na obklíčovací frontě, nebo jí mohou alespoň značně omezit (např. mohou donutit nepřítele, aby z této fronty odvedl část sil) a tím i významně napomoci k vyjití obklíčených vojsk.

Složitější podmínky pro vyjití divize (pluku) z obklíčení většinou nastanou za situace, v níž jí nadřízený velitel nebude moci poskytnout účinnou pomoc (např. když hlavní síly armády povedou těžké vyčerpávající boje s nepřítelem, který bude v převaze, a budou nuceny pod jeho tlakem odcházet). V takové situaci divize (pluk) vychází z obklíčení samostatně.

Při vyjití z obklíčení je divizi stanoven **blíží a další úkol**, pluku **blíží a následující úkol**. Jejich obsah, vzhledem k tomu, že síly nepřítele na obklíčovací frontě, jejich rozmístění i celková situace mohou být různé, není řádem jednoznačně stanoven.

Blížším úkolem divize (pluku) může být zničení nepřítele na směru průlomu a vytvoření trhliny v obklíčovací frontě (viz Všeob-Ř-1, čl. 492). **O jakého nepřítele a jak velkou trhlinu může jít?** Při útoku na bránícího se nepřítele divize prolamuje nepřátelskou obranu v úseku širokém až 4 km (pluk až 2 km). Tyto normy, jak známo, platí pro útok vedený pouze konvenčními zbraněmi. Při útoku za použití jaderných zbraní může být úsek průlomu širší. Zároveň tyto normy mají na zřeteli možnou hustotu sil a prostředků bránícího se nepřítele (vychází z jeho norem pro obranu) a také možnosti vlastních vojsk k docílení drtivé převahy na stanovených úsecích. Při průlomu obklíčovací fronty to však bude jiné. Množství sil a prostředků nepřítele, které vytvářejí obklíčovací frontu, jejich bojová sestava i činnost se mohou od sebe značně lišit. Předpokládejme, že pokud by se nepříteli podařilo vytvořit souvislou obklíčovací frontu, byla by tvořena prapory v zaujatých obranných rájonech. Hloubka této fronty by dosahovala asi 3 až 5 km. Za ní mohou být rozmístěny brigádní, případně i divizní zálohy tak, aby byly schopny co nejdříve zasahovat na kterémkoli úseku obklíčovací fronty. Na některých jejích úsecích však může nepřítel útočit a tam budou jeho jednotky v útočné sestavě.

Jaká může být **šířka úseku průlomu** divize (pluku)? Ani na to nelze jednoznačně

odpovědět, protože bude v každém případě určována podle skutečných bojových možností vojsk, jež vycházejí z obklíčení, charakteru činnosti nepřítele a zvláštností terénu. Vždy by měla být taková, aby nedávala nepříteli možnost pozorovat a postřelovat v úseku průlomu všechna odcházející vojska. V přehledném a mírně členitém terénu musí být větší než v terénu členitém a porostlém. **Úsek průlomu divize by podle podmínek měl být široký alespoň 3 až 4 km, pluku kolem 2 km.** Při boji vedeném za použití jaderných zbraní musí být širší. Jak ale docílit průlomu na této šířce, když divize (pluk) nebude mít k dispozici tolik prostředků, jako při útoku na bránícího se nepřítele. Zřejmě tím, že zasadíme úder vojsky na poměrně úzkém úseku fronty (např. dvěma pluky na šířce 3 km) a jakmile se útočící útvary (jednotky) vlomí do sestavy nepřítele, začnou jej ihned rozšiřovat nejenom do hloubky, ale i do šířky.

Za této situace **blížeším úkolem divize** může být zničení prvního sledu nepřátelské brigády v úseku průlomu a ovládnutí jeho postavení (nebo ovládnutí čáry, která zabezpečuje výhodné podmínky pro zahájení organizovaného vyvádění obklíčených vojsk). **Blížeším úkolem pluku** pak bude zničení nepřítele v opěrných bodech rot prvního sledu (těch, které jsou v bezprostředním dotyku s obklíčenými vojsky) a ovládnutí čáry, jež umožňuje rozšířit vzniklou trhlinu v obklíčovací frontě do hloubky a do šířky.

V takovém případě **hloubka blížešího úkolu divize může dosahovat 3 až 5 km a hloubka blížešího úkolu pluku 1 až 3 km,** přičemž šířka vytvořené trhliny v obklíčovací frontě (po rozšíření vlonu) může být až dvojnásobná.

V závislosti na situaci, zejména na uskupení sil a prostředků nepřítele na obklíčovací frontě, může být **blížeším úkolem divize** i zničení prvního sledu nepřátelské divize ve stanoveném úseku (pásmu) a ovládnutí čáry brigádních záloh (pokud bude budována), nebo ovládnutí takové čáry, která umožní většině sil organizované vyjít z obklíčení vzniklou trhlínou v obklíčovací frontě. V tomto případě bude **hloubka blížešího úkolu dosahovat 10 až 15 km. Blížeším úkolem pluku** pak bude zničení prvního sledu nepřátelské brigády v úseku průlomu pluku a ovládnutí jeho postavení. **Hloubka tohoto úkolu může dosahovat 3 až 5 km.**

Další (následující) úkol divize (pluku) spočívá ve vyjítí útvarů (jednotek) z obklíčení a ve spojení s vojsky bojujícími v protisměru (to je jeho možná varianta připadající v úvahu za situace, když hlavní síly armády bojují ve vzdálenosti, kterou lze překonat za několik hodin a nebo, když tyto síly provádějí vstřícný úder) **a nebo v ovládnutí prostoru, který zabezpečuje výhodné podmínky pro další činnost.**

V závislosti na konkrétní situaci může být divizi (pluku) nadřízeným velitelem stanoveno:

- objekty nepřítele, na které budou vedeny údery (jaké a kdy) prostředky nadřízeného velitele, případně další pomoc divize (pluku),
- směr, síly a doba uskutečnění vstřícných úderů vojsky bojujícími v protisměru a čára setkání s nimi,

- směr hlavního úderu obklíčené divize (pluku) a doba zahájení průlomu,
- způsob palebného ničení nepřítele při průlomu obklíčovací fronty,
- metoda součinnosti s vojsky, která působí zvenčí, spojení s nimi, opatření ke vzájemnému rozpoznávání vojsk a další otázky.

Příprava divize (pluku) k vyjití z obklíčení je zahajována ihned po obdržení úkolu od nadřízeného velitele a může (obdobně jako příprava útoku nebo obrany) **zahrnovat**:

- organizaci boje, tj. organizaci vyjití z obklíčení (přijetí rozhodnutí, stanovení bojových úkolů útvarům a jednotkám, uskutečnění součinnosti, jaderného a palebného ničení nepřítele, všestranného zabezpečení, velení a plánování boje),
- přípravu divize (pluku) k průlomu obklíčovací fronty a k vyjití z obklíčení,
- zaujetí (uspořádání) bojové sestavy a výchozích prostorů pro průlom (útvary a jednotkami vyčleněnými pro splnění tohoto úkolu),
- politickou práci,
- kontrolu připravenosti útvarů (jednotek) k průlomu i vyjití z obklíčení a další opatření.

Metoda a postup práce velitele a štábu divize (pluku) při organizaci vyjití z obklíčení bude záviset na podmínkách vyjití a na době, která bude k dispozici. Obsah rozhodnutí pro průlom, vyjití z obklíčení a rovněž i obsah bojového rozkazu jsou uvedeny ve Všeob-Ř-1, čl. 493. a 494.

Vyjití z obklíčení začíná průlomem obklíčovací fronty. Je nutné, aby byl uskutečňován na směru, který umožňuje rychlé a skryté soustředění vojsk na úseku průlomu, prudký úder a spojení s vlastními vojsky (nemusí ale být veden nejkratším směrem k nim). Pokud bude veden boj za použití jaderných zbraní, může být úsek průlomu volen i v prostoru, v němž je silné uskupení nepřítele. Úsilí jaderného ničení je zapotřebí soustředit právě na zničení uskupení nepřítele v úseku průlomu a na jeho bocích. Za použití pouze konvenčních zbraní bude účelné volit úsek průlomu na slabém místě v sestavě nepřítele. Někdy je výhodné vést průlom i na směru, který je zdánlivě nevýhodný, avšak umožňuje vlastním vojskům skryté přeskupení a dosažení překvapení nepřítele (prostě udeřit tam, kde to nepřítel nečeká).

K odlákání části sil nepřítele ze směru průlomu mohou obklíčená vojska vykonat klamné úder y i na jiných směrech. Demonstrační činnost obklíčených vojsk je účelné zvolit tam, kde nepřítel s největší pravděpodobností očekává naše pokusy o průlom. Podle konkrétních podmínek může být tato činnost zahájena současně s vyražením určených útvarů (jednotek) k průlomu nebo o něco dřív.

K průlomu obklíčovací fronty a k vyjití z obklíčení zaujímá divize (pluk) **bojovou sestavu**, která se může skládat z:

- útvarů (jednotek) vyčleněných pro průlom a jednotek určených pro boj na demonstračním směru (jednotek k vedení klamných úderů),
- krycích útvarů (jednotek),
- vševojskové zálohy,

- raketového útvaru,
- dělostřelectva,
- útvaru (jednotky) protivzdušné obrany,
- protitankové zálohy a pohyblivého odřadu zatarasovacího,
- divizního (plukovního) týlu, případně i jednotky vojskového letectva.

Uskupení sil a prostředků vytvořené pro průlom obkličovací fronty je určováno k vedení úderu (průlomu) a rozvíjení dalšího útoku až do spojení s vojsky, která bojují mimo obklíčení. Plní nejodpovědnější úkol, a proto jsou do jeho sestavy začleňovány nejbojeschopnější útvary (jednotky). Obvykle to bude více jak polovina sil obklíčených vojsk. Při vyjití **motostřelecké divize** z obklíčení bude k průlomu zpravidla **použit** tankový a motostřelecký pluk na BVP nebo i tankový a dva motostřelecké pluky. U tankové divize to mohou být dva tankové pluky, případně tankový a motostřelecký pluk. Jejich činnost podporuje většina dělostřelectva a letectva. Na ostatní frontě velitel ponechává ke **krytí nezbytně nutný počet sil a prostředků**, který bude schopen po určenou dobu udržet zaujaté čáry a zabezpečit plánovitě vyjití vojsk z prostoru obklíčení. U divize to může být jeden, nejvíce dva pluky. Z nich jsou zpravidla určovány jednotky k demonstrační činnosti a do vševojskové zálohy. Jednotky, které tvoří vševojskovou zálohu, se rozmísťují a přemísťují tak, aby byly ve stálé pohotovosti k podpoře boje krycích jednotek a k rozvíjení úspěchu průlomu.

Průlom obkličovací fronty je zahajován zpravidla po palebné přípravě, případně po jaderných úderech (pokud to dovoluje situace). Dobu zahájení průlomu a úderů vojsk bojujících mimo obklíčení většinou určuje nadřízený velitel. V noci může být vedena zteč i bez palebné přípravy. Určené útvary (jednotky) prolamují obkličovací frontu prudkou ztečí a rázně rozšiřují průlom do hloubky a do stran, nebo také zabráňují nepříteli v uzavření trhliny a zabezpečují vyjití všech obklíčených vojsk. Na boky útvarů, které provádějí průlom, mohou být vyslány i zajišťovací jednotky, jež zaujmou postavení na výhodných čarách a brání je do té doby, než jsou z prostoru obklíčení vyvedena zbývající vojska (včetně krycích jednotek).

Dělostřelectvo určené pro podporu útočících útvarů (jednotek) se přemísťuje obdobným způsobem jako za útoku, a to tak, aby mohlo většinou sil vést nepřetržitou palebnou podporu. Část dělostřelectva současně podporuje boj **krycích útvarů** (jednotek), které v době průlomu brání zaujatá postavení, nedovolují zúžit obkličovací frontu a odcházejí pouze na rozkaz velitele divize (pluku). Rozkaz k zahájení odchodu obvykle obdrží až po prolomení obkličovací fronty. Jejich odchod z jedné čáry na druhou probíhá pod ochranou palby všech druhů zbraní, maskování dýmem a zatarasů. Tanky působící v sestavě krycích jednotek zpravidla odcházejí jako poslední a zajišťují palbou odchod motostřeleckých jednotek a dělostřelectva.

Útvary (jednotky) technického zabezpečení a týlu jsou zařazovány do jednoho nebo dvou proudů a vycházejí z obklíčení ihned za útvary (jednotkami), které vedly průlom. Dopravními prostředky se odsunují především ranění a nemocní. Výzbroj,

bojovou techniku a materiál, který nelze odsunout, ničí pouze na rozkaz velitele divize (pluku) zvlášť určené skupiny.

Do zahájení průlomu je **spojení udržováno linkovými pohyblivými pojítky, po jeho zahájení rádiem.**

Velitel divize (pluku) při vyjití z obklíčení velí podřízeným útvarům (jednotkám) zpravidla z velitelského stanoviště, které je rozmísťováno poblíž bojových sestav vojsk, a postupuje s útvary (jednotkami), které prolamují obkličovací frontu. Krycím útvarům (jednotkám) velí skupina důstojníků štábu, v jejímž čele je zpravidla zástupce velitele divize (pluku). Týlové velitelské stanoviště vychází z obklíčení současně s útvary (jednotkami) technického a týlového zabezpečení.

Po prolomení obkličovací fronty postupuje divize (pluk) bez zastavování, aby se co nejdříve spojila s vojsky, která působí mimo obklíčení. Boj v prostoru obsazeném nepřítelem se může vyznačovat nejen rychlým spádem a složitými situacemi, ale i různými překvapeními. **Čelní útočící jednotky** se mohou střetávat s prisunovanými zálohami nepřítele, ničit jeho jaderné a chemické zbraně, prostředky REB, místa velení i týlová zařízení, překonávat rozrušené nebo zamořené prostory, vést boj s různými izolovanými skupinami, odrážet úderů bitevních vrtulníků apod. Úporné boje povedou i **krycí útvary** (jednotky). Budou především odrážet zteče tankových a mechanizovaných jednotek nepřítele, uskutečňovat manévry paibou, silami a prostředky, vytvářet zátarasy, připravovat léčky a nelze vyloučit, že v některých případech budou nuceny vést i protizteče. V závislosti na situaci a zámyslu nadřízeného velitele může divize (pluk) v tomto prostoru plnit i další bojové úkoly.

Ke spojení divize (pluku) s ostatními silami armády (divize) může dojít na plánované čáře (v plánovaném prostoru) nebo i mimo ní. Pokud by nenastaly komplikace, spojení by mohlo probíhat tím způsobem, že vševojskové a ostatní útvary divize (jednotky pluku) by na stanovené čáře postupně procházely sestavami vlastních vojsk do jejich týlu. V určeném prostoru by se divize (pluk) soustředila a zahájila přípravu na další činnost.

Zkušenosti z druhé světové války potvrzují, že vyjití svazků a útvarů z obklíčení je velmi složité a náročné. Složitost je především zapříčiněna tím, že obklíčená vojska mohou být předchozími boji značně vyčerpána a nepřítel, který je obklíčil, má prostor k širokému manévru silami a prostředky a může je napadat ze všech stran. K úspěšnému vyjití z obklíčení je proto potřeba vysoké organizovanosti, nezlomné vůle a statečnosti všech velitelů a vojáků. **Nejsložitějším a nejtěžším obdobím, které předurčuje celkový úspěch, bude zřejmě průlom obkličovací fronty.** Soustředění sil k průlomu v bezprostřední blízkosti nepřítele vyžaduje velké umění velitelů, štábů, rozhodné, rychlé a pružné jednání a vysokou ukázněnost vojsk. Ovlivňuje i samotné vyjití vojsk z prostoru obklíčení. Myslím, že nebude na škodu, když se v teorii taktiky budeme zabírat i těmito otázkami.